

KÜLTÜR OCAĞI VAKFI

KİŞİSEL GELİŞİM KÜRSÜSÜ

**ÜNİVERSİTE EĞİTİMİ ALAN VE ALMAYAN GRUPLARIN PSİKOSOSYAL
GELİŞİM TEORİSİNE GÖRE KİMLİK GELİŞİMLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

HAZIRLAYAN: RUKİYE TURGUT

DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. YUSUF BİLGE

İSTANBUL, 2017

ÖNSÖZ

Öncelikle, çalışmamın her aşamasında beni yönlendiren, karşılaştığım her sorunun çözümünde bana ışık tutan, değerli zamanının büyük bir kısmını öğrencileri için ayıran sayın hocam, danışmanım Yrd. Doç. Dr. Yusuf BİLGE' ye,

Lisans hayatımız boyunca deneyimlerini ve bilgilerini bizlerle paylaşan, karşılaştığımız her zorlukta bizlere ışık tutan, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum Yrd. Doç. Dr. Zekeriya Kökrek'e,

Çalışmamda kullandığım ölçekleri benimle paylaşan Yrd. Doç. Dr. Sevgi Özgüngör'e,

Hayatımız boyunca desteklerini bizden esirgemeyen ailelerime,

Hayatımın hemen her aşamasında yanımda olan, maddi manevi hiçbir eksiklik hissettirmemek için çalışan, akademik çalışmaların kıymetini öğrendiğim, araştırmamı yaparken karşılaştığım her zorlukta samimiyetle yanımda olan çok sevdiğim ağabeyim Yrd. Doç. Dr. Kadir Turgut'a,

Öğrencilik hayatımı renklendiren, arkadaşlıkları ile daima yanımda olan, sevincimi-hüzünümü paylaştığım, tanıdığım için çok mutlu olduğum Ayşe Aydın'a, Ayşe Ergül'e, Gülay Açar'a, Esra Terzi'ye, Tuğçe Kaya'ya,

Bana ve benim gibi yüzlerce öğrenciye ikinci lisans okuma fırsatı tanıyan, ailelerimizden uzak olmayı bir nebze unutturan, aile sıcaklığı yaşatan başta Dr. Av. Ali Ürey, Prof. Mustafa Delican, İbrahim Biz, Havvanur Livoğlu'na ve KOCAV ailesine,

Verilerin elde edilmesinde destek olan arkadaşlarıma,

Çalışmalarına karşılıksız yardımcı olan katılımcılara teşekkürü bir borç bilirim.

**ÜNİVERSİTE EĞİTİMİ ALAN VE ALMAYAN GRUPLARIN
PSİKOSOSYAL GELİŞİM TEORİSİNE GÖRE KİMLİK GELİŞİMLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

RUKİYE TURGUT

ÖZET

Bu araştırmanın amacı üniversite eğitimi alıp (örgün) almamanın Erikson'un psikososyal gelişim evrelerinin alt boyutlarından kimlik kazanımına karşı rol karmaşası süresi arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Üniversite eğitimi alan (örgün) ve almayan grubun kimlik kazanımına karşı rol karmaşası süresinin değişip değişmediğini tespit etmek için %73,8 üniversite eğitimi alan(örgün), %25,6 üniversite eğitimi almayan (örgün), %60 kadın, %32 erkek olmak üzere toplam 367 kişiden oluşan 18-30 yaş arası örneklem grubuna MEPSİ (Değiştirilmiş Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeği) ve demografik bilgi formu uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda üniversite eğitimi alma (örgün) ve üniversite eğitimi almama (örgün) ile psikosoyal gelişim evrelerinden kimlik kazanımına karşı rol karmaşası süresinin uzaması arasında bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Örnekleme yaş aralıkları (18-21, 22-25,26-30) gruplandırılmış ve yapılan analiz sonucunda kimlik kazanımına karşı rol karmaşası süresinin uzadığı saptanmıştır ancak hangi yaşta kimlik kazanımı oluştuğu saptanamamıştır.

Anahtar Kelimeler:Kimlik kazanımı, rol karmaşası, ergenlik süresi, psikososyal gelişim evreleri.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	1
ÖZET	IV
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
BÖLÜM I	4
GİRİŞ	7
BÖLÜM II.....	8
LİTARATÜR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
PROBLEMİN KURAMSAL, KAVRAMSAL TEMELİ.....	8
1 Erikson'un kuramında temel kavramlar şunlardır;.....	3
2 Psikososyal Gelişim Evreleri.....	4
2.1 Temel Güvene Karşı Güvensizlik Dönemi (0-18 ay)	5
2.2 Özerkliğe Karşı Kuşku Ve Utanç Dönemi (18 ay- 3 yaş)	6
2.3. Girişimciliğe karşı suçluluk duygusu dönemi (3-6 yaş)	6
2.4. Çalışkanlığa (başarıya) karşı yetersizlik (aşağılık) duygusu dönemi (6-11 yaş).....	7
2.5. Kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası dönemi (12-21 yaş).....	7
2.6.Yakınlığa karşı yalıtılmışlık (yalnızlık) dönemi (21-30 yaş),.....	8
3 Kimlik.....	9
BÖLÜM III	18
YÖNTEM.....	18
1 Araştırmanın Modeli	18
2 Katılımcılar.....	18
3 Veri Toplama Araçları.....	20
3.1 Demografik Bilgi Formu	20
3.2 Değiştirilmiş Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeği (MEPSİ) .	20
4 Verilerin Toplanması ve Analizi	15
4.1 Verilerin Toplanması	15
4.2 Verilerin Analizi	15
5. Sınırlıklar	15
BÖLÜM IV	16

BULGULAR.....	16
BÖLÜM V.....	26
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	26
KAYNAKÇA.....	34

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Erikson'un Psikososyal Gelişim Evreleri Kuramı ve Karşılık Gelen Kimlik Duygusu.....	9
Tablo 2: Üniversite Eğitimi Alan (örgün) ve Üniversite Eğitimi Almayan Grubun Kimlik Kazanımına Karşı Rol Karmaşası Süresi ile ilişkisi çalışmasındaki örneklem grubunun demografik özellikler	19
Tablo 3: Üniversite Eğitimi Alan (örgün) ve Almayan Gruplarının MEPSİ Ortalama Puanlarının Karşılaştırılması	16
Tablo 4: Yaş Gruplarının (18-21, 22-25, 26-30) MEPSİ Ortalama Puanlarının Karşılaştırılması.....	17
Tablo 5: Cinsiyete Göre (Kadın-Erkek) MEPSİ Ortalama Puanlarının Karşılaştırılması	19
Tablo 6: Medeni Duruma Göre (Evli-Bekar) MEPSİ Ortalama Puanlarının Karşılaştırılması.....	20
Tablo 7: Eğitim Hayatına Devam Eden ve Etmeyen Grubun MEPSİ Ortalama Puanlarının Karşılaştırılması	27
Tablo 8: Psikiyatrik Yardım Alan ve Almayan Gruplarının MEPSİ Ortalama Puanlarının Karşılaştırılması	23
Tablo 9: 18-30 Yaş Arası Gruplarının MEPSİ Ortalama Puanları	25

BÖLÜM I

GİRİŞ

Etkileşime her daim açık olan birey doğumdan ölüme kadar yaşam çizgisi üzerinde birbirinden farklı gelişim dönemlerinden geçer ve yaşam boyu gelişmeye devam eder. Bu dönemler içerisinde birçok uyaran ile karşı kaşıya kalır birbiriyle aynı olmayan fizyolojik ve psikolojik bazı özellikler gösterir. Bu uyarılar kişinin kişiliğinin, tutumlarının, değerlerinin, inançlarının, kişilerarası iletişiminin ve yaşam tarzlarının gelişmesine ve şekillenmesine sebep olur. Yaşam süreci içerisinde nasıl bir insan olacağımızı etkileyen bu faktörlerin bireyin gelişimine etkisi psikoloji biliminin araştırma konusu olmuştur. Bu konu hakkında birçok kuramcı ve araştırmacı görüş ve önerilerde bulunmuştur. Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri kuramı bu alanda yapılmış en kapsamlı kuram olması açısından önemlidir.

Erikson ergenlik dönemine denk gelen psikososyal gelişim dönemlerinin beşincisi olan "kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası" dönemini ve kimlik kavramını özellikle vurgulamaktadır. Erikson kimlik kazanma ve kimlik karmaşası döneminin, daha önceki dört dönemin kazanımlarının yeniden ortaya çıktığı, bireyin bu kazanımlar üzerine düşündüğü ve yaşadığı toplumla bu kazanımlarını bütünleştirmeye çalıştığı bir dönem olduğu ifade etmektedir (Arslan, 2008).

Kimlik kazanımına karşı rol karmaşası evresinin hangi yaşta başladığı ve hangi başat özelliklerin ağırlıkta olduğu kişilik gelişimi için oldukça önemlidir. Sağlıklı bir yetişkin kimliği oluşabilmesi için bireyin, kimlik kazanımına karşı rol karmaşası evresinde yaşanan krizi atlatıp, evrenin rol karmaşası özelliklerini barındırması gerekmekte birlikte kimlik kazanma başat özelliğini kazanmış olması gerekmektedir.

BÖLÜM II

LİTARATÜR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

PROBLEMİN KURAMSAL, KAVRAMSAL TEMELİ

Psikososyal gelişim kuramı, 1902-1994 yılları arasında yaşamış olan Erik H. Erikson'un ortaya koyduğu bir kuramdır. Erikson, psikososyal gelişim kuramını klinik gözlemlerine dayanarak ortaya atmıştır (Erikson'dan, 1968, akt. Atak, 2011). Jung, Adler, Horney, Fromm ve Sullivan, Freud'un libido kuramını reddetmiş ve kendi kuramlarını oluşturarak Freudyan psikanalizle bağlarını koparmışlardır. Bu kuramcılardan farklı olarak Erikson, Freud'un varsayımlarını reddetmek yerine genişletmeyi tercih etmiştir (İnanç, Yerlikaya, 2016).

Gelişimin toplumsal bağlamına daha fazla vurgu yaparak psikoseksüel gelişim kuramında yer alan evreleri değiştirir ve genişletir. Bu kuram, yaşamın tüm dönemlerini kapsadığı için insan gelişiminde bugüne kadar öne sürülmüş olan en kapsamlı açıklamadır. Erikson'un psikososyal gelişim kuramı yaşam boyunca gelişimin bilişsel, duygusal ve toplumsal yönlerini dikkate alan, bunlar arasında bağlantılar kuran ve disiplinlerarası bir bakış açısına sahip bir kuramdır (Erikson, 1968, akt. Atak, 2011).

Erikson'a göre, birey çevreyle etkileşim içerisinde yaşam boyunca gelişir. Erikson, bireyin gelişimini biyolojik değişkenler, toplumsal-çevresel etkiler ve ego süreci olarak belirtilen kişisel deneyimler olmak üzere üç değişken arasındaki ilişki olarak görür (Erikson, 1968, akt. Atak, 2011).

Psikanalitik gelişim kuramının odak noktası çocukluk yaşantıları ve cinselliktir. Erikson ise, gelişim kuramında toplumsal öğelerden ve yaşamın tüm dönemlerinden söz etmektedir (Erikson, 1968, akt. Atak, 2011). Freud'dan farklı olarak Erikson, bir bireyin karakterinin çocuklukta biçimlendiğinin aksine yaşamın her evresinde değişimlere açık olduğunu belirtir. Erikson kuramında libidoya daha az önem vererek

egonun ve sosyal güçlerin önemine değinmiştir. Freud kuramını normal dışı davranışlar üzerinde oluşturmuştur, Erikson ise normal ve sağlıklı gelişim üzerinde çalışmıştır.

Freud, bireyin kişilik gelişiminde biyolojik yöne ağırlık verirken, Erikson kişilik gelişiminde kültürel ve sosyal etmenlerin önemine vurgu yapmaktadır. Ayrıca Freud bilindışı süreçlere önem verirken, Erikson toplumsal yapı içerisinde bireyin yaptığı bilinçli seçimlerin ve uyum süreçlerinin önemini belirtmiştir. Erikson Freud'dan farklı olarak, insanın doğuştan yıkıcı değil akılcı bir varlık olduğunu ileri sürer.

1. Erikson'un kuramında temel kavramlar şunlardır;

Atak (2011) Erikson'un psikososyal gelişim kuramında olan temel kavramları aşağıdaki belirtildiği gibi sıralamıştır.

1. Aşamalı oluşum ilkesi: Erikson'un gelişim kuramının kavramlarından ilki aşamalı oluşum ilkesidir. Aşamalı oluşum ilkesine göre birey önceden belirlenmiş adımlarla, belli bir tasarıma göre gelişir. Fetüs gibi, kişilik de zamanla gelişir ve olgunlaşır, bu yaklaşıma epigenetik ilke adı verilmektedir. Erikson'un kuramında söz edilen temel tasarım planı evrensel ve hiyerarşik bir gelişimi içermektedir.

2. Psikososyal bunalım: Erikson'un diğer kavramı psikososyal bunalımdır. Temel tasarım planında birey, sekiz evredeki karşıt çatışmaları çözmek zorundadır. Olgunlaşma ve toplumsal beklentiler, çocuğun ya da bireyin çözmesi gereken krizleri oluşturur. Erikson, krizleri özerkliğe karşı utanç ve şüphe gibi olumlu ve olumsuz sonuçlarıyla ele almıştır. Çözilemeyen krizlerle yaşam boyu uğraşma söz konusudur. Her bir gelişim dönemi bir önceki üzerine kuruludur ve diğer dönemleri etkiler.

3. Bölge, organ işlev biçimi: Bölge, organizmanın gelişim evresine uygun beden bir bölümünü temsil eder. Organ işlev biçimi, gelişim evresine uygun beden bölgesinin davranışını ve kişilerarası ilişki örüntüsünü belirtir. Örneğin, yaşamın ilk dönemlerinde bebeğin gelişimsel evresine uygun beden bölgesi ağız ve bu bölgenin organ işlev biçimi içe almadır. Bu organ işlev biçimi zamanla tüm beden bölgelerine yayılarak bir davranış örüntüsüne dönüşür. Bebek yalnızca ağız

yoluyla değil, gözleriyle de çevresini izler, hatta temel bir refleks olan yakalama refleksiyle de dokunma duyusunu kullanarak avucuna değen nesneyi yakalayarak içine alma işini yapar.

4. Toplumsal işlev örüntüsü: Toplumsal işlev örüntüsü, gelişim evresine uygun beden bölgesinin davranış biçiminin ve kişilerarası ilişki örüntüsünün belirlenmesidir. Bu evrenin toplumsal işlev örüntüsü ise bebek ve bakıcısı arasındaki alma verme ilişkisinin niteliğidir. Bu ilişki nitelik sayesinde bebek toplumsal alışveriş anlamındaki ego yetilerini kazanır.

5. Ego kimliği: Ego kimliği, öznel bir deneyim ve dinamik bir gerçekliktir. Yaşamın ilk zamanlarında bebeğe bakan kişiyle bebek arasında alma verme niteliğinde bir ilişki vardır. Bu ilişki içerisinde bebek kendisiyle ilgili çeşitli algılar oluşturur. Bu da egosunun ilk tasarımlarını ve ego kimliğinin ilkel formlarını oluşturur.

6. Ego kimliği duygusu: Erikson, ego kimliği duygusunu kişisel aynılık ve tarihsel süreklilik duygusu olarak tanımlamıştır. Ego kimliği duygusu, bir bireyin yaşamının ilk evrelerinde ilkel ve henüz gelişmemiş olan, daha sonra yeni roller ve koşullarla yeniden biçimlenen, kendi kimliğine olan güveni ve buna ilişkin bireyin kendilik algılamalarının aynılık ve sürekliliğidir, Erikson'un tanımlamasında kişinin içsel bütünlüğünü deneyimlemesi, içsel aynılık duygusunun zaman içerisinde süregitmesi ve toplumdaki önemli değerlerin deneyimlenmesi olmak üzere üç yapı kimlik duygusunun oluşması için gereklidir.

7. Sosyal kimlik: Bireyin, sosyal alanla iletişimi sonucunda edindiği, başkalarının gözünde aynılık ve süreklilik duygusunu test etmesi ve gözlemesidir.

8. Kişisel kimlik: Kişisel kimlik, insanın geçmişi ve geleceği ile ilgili beklentileri üzerine kurulan bir aynılık ve süreklilik algısıdır. Erikson'un kişisel kimlik ve sosyal kimlik yapıları farklı kavramlar olarak değil, ego kimliğinin bileşenleri olarak ele alınmaktadır.

2. Psikososyal Gelişim Evreleri

Erikson, psikanalitik gelişim kuramından etkilenerek sekiz evreli bir gelişim kuramı oluşturmuştur. Erikson, her evrede biri olumlu diğeri olumsuz olmak üzere iki

karşıt özellik tanımlamıştır. Her evrede iki karşıt özellik arasındaki çatışma, o evreye özgü bunalımın(krizin) kaynağını oluşturur. Bu krizler sonucunda sağlıklı bir psikososyal gelişim için ilgili evrenin hem olumlu hem olumsuz özelliklerinin her ikisini de deneyimlemesi ve olumlu özellikleri başat olmakla birlikte her iki özelliği de devam ettirmesi gerekmektedir. Evrenin hangi özelliğinin başat olacağı o evrenin sonuna doğru belli olur.

Psikososyal gelişim kuramına göre, bir evrede aşılamayan çatışma, daha sonraki evrelerden birinde yeniden yaşanarak aşılabilmektedir. Yani kimlik kazanımına karşı rol karmaşası evresinde sağlıklı bireyden beklenen kimlik kazanımını oluşturamamışsa daha sonraki evrede kimlik kazanımı oluşturabilmektedir. Ancak bunun tersi de mümkündür. Kazanılan bir özellikte kaybedilebilmektedir.

Arslan(2006) Erikson'un psikososyal gelişim dönemlerini aşağıdaki gibi sıralamıştır.

1. Temel güvene karşı güvensizlik dönemi (0-18 ay),
2. Özerkliğe karşı kuşku ve utanç dönemi (18 ay-3 yaş),
3. Girişimciliğe karşı suçluluk duygusu dönemi (3-6 yaş),
4. Çalışkanlığa(başarıya) karşı yetersizlik(aşağılık) duygusu dönemi (6-11 yaş),
5. Kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası dönemi (12-21 yaş),
6. Yakınlığa karşı yalıtılmışlık (yalnızlık) dönemi (21-30 yaş),
7. Üretkenliğe karşı verimsizlik (durgunluk) dönemi (30-60 yaş),
8. Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk dönemi (60+ yaş),

2.1 Temel Güvene Karşı Güvensizlik Dönemi (0-18 ay)

Bireyin psikolojik olarak sağlıklı olması için temel olan birçok ön koşul içerisinde temel güven duygusunun da olduğunu ifade eder. Erikson' a göre insan yaşam döngüsünün ilk aşaması olan bebeklik döneminin başlangıcında en önemli kriz güvenli veya güvensiz birey olma arasındaki farktır. Ona göre temel güven duygusu, yaşamın ilk yıllarındaki deneyimlerden çıkarılan, dünya ve diğer insanlara yönelik yaygın olan tutumlardır. "Güven" kavramı, bireyin kendisine olan güven duygusu

olduğu gibi, diğer insanlara olan temel güven duygusunu ifade eder (Erikson, 1968, akt. Arslan, 2008).

Temel güven uyumlu, temel güvensizlik ise uyumsuz tutumlardır ancak bebeğin her iki tutumu da geliştirmesi gerekmektedir. Çok fazla güven, kişinin kolay aldanan, saf bir kimse olmasına ve ilerde zarar görmesine neden olabilir bunun yanında çok az güvende engellenme, öfke düşmanlık ve üzüntü duygularının gelişmesine yol açabilir (İnanç, Yazgan, 2006).

2.2 Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç Dönemi (18 ay- 3 yaş)

Erikson'a göre insanların yaşadıkları ikinci psikososyal dönem, Freud'un anal dönem diye adlandırdığı yıllara (2-3 yaş) denk gelen ilk çocukluk dönemidir. Bu dönemde çocuklarda dışkı ve idrar denetimini sağlayan kaslar yeterli olgunluğa ulaşır. Çocuklar kısa sürede bu iki fizyolojik olayı denetleyebileceklerini keşfederler. Yani istedikleri zaman dışkılarını veya idrarlarını tutabileceklerini ya da bırakabileceklerini öğrenirler. Bu olay çocukların en önemli özerklik girişimidir (Arı, 2005, akt. Arslan, 2008).

Utanç ve kuşku duygularının başatlık kazanması durumunda, özerklik döneminde olduğu gibi gençlik çağında da "kendinden kuşku" daha öne geçer ve bireyin yaşantısına egemen olur. Eğer bu dönemden çıkarılmış olan başat duygu özerklikse, gence şimdi "kendinden emin olma" havası egemen olacaktır. Yani ailesinden kesin bir biçimde bağımsızlaşmış ve kendi ayakları üzerinde durabilen, düşlediği gibi biri olacağına emin olan bir birey olacaktır (Dereboy, 1993, akt. Arslan, 2008).

Özerkliğe karşı kuşku ve utanç karmaşasının başarılı bir biçimde çözümü, ikinci temel güç olan iradenin kazanılmasını sağlar (İnanç, Yerlikaya, 2006).

2.3. Girişimciliğe karşı suçluluk duygusu dönemi (3-6 yaş)

Freud'da farklı olarak Erikson, oedipal karmaşanın bu dönemdeki tek gelişimsel süreç olmadığını, bu dönemde çocukların kendi cinsiyetlerinden olan ebeveynleriyle özdeşleşmenin yanı sıra hareket yeteneklerini, dil becerilerini, meraklarını imgeleme güçlerini ve hedef oluşturma yeteneklerini de geliştirdiklerini dile getirmektedir (İnanç,

Yazgan, 2006).

Girişimcilik döneminin kimlik gelişimine vazgeçilmez katkısı, çocuğun kendi yeteneklerini gerçekleştirebileceği (ya da gerçekleştiremeyeceği) yetişkin görevleri için amaç duygusunu ve girişimciliğini özgürce ortaya koymasındır (Erikson 1968, akt. Arslan, 2008).

2.4. Çalışkanlığa (başarıya) karşı yetersizlik (aşağılık) duygusu dönemi (6-11 yaş)

Bu dönem çocuğun okula başladığı dönemdir. Çocuğun okula başlamasıyla sosyal dünyası çok genişler. Öğretmenleri ve akranlarının çocuk üzerindeki etkisi artarken anne-babanın etkisi azalır. Çocuk bu yenedünyaya uyum yapabilmek için bir şeyleri başarmak zorundadır. Öğretmenlerinin, anne babasının arkadaşlarının çocuktan beklentileri vardır. Öğretmen öğrencisinin okumayı, aritmetiği öğrenmesini bekler. Anne-babalar çocuklarının başarılı olmasını bekler. Okul çağı çocuğunun bunları başarabilmesi için pek çok yeni şey öğrenmesi gerekir (Okuma-yazmayı, kurallara uymayı, akranlar arası ilişkiyi vb.). Öğrenci başardıkça başarıları çevresi tarafından onaylanır (Arı, 2005, akt. Arslan, 2008).

2.5. Kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası dönemi (12-21 yaş)

İçinde yaşanılan toplumun gerektirdiği beceriler dünyası ile iyi bir başlangıç ilişkisi ve ergenliğin boy göstermesiyle birlikte çocukluk sona erer ve gençlik çağı başlar (Erikson, 1993, akt. İnan, Yerlikaya, 2006).

Kimlik duygusunun oluşmasında, “temel güvene karşı güvensizlik”, “özerkliğe karşı kuşku ve utanç”, “girişimciliğe karşı suçluluk ve çalışkanlığa (başarıya) karşı yetersizlik (aşağılık) duygusu” dönemlerinde ergenlerin nasıl bir süreçten geçtiği ve bu süreç içerisinde hangi özellikleri kazanıldığı önemlidir. Bu özellikler “kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası” döneminde tekrar değerlendirilir ve yeniden bir güç olarak ortaya çıkar. Ergenlik dönemindeki bu değerlendirme sürecinin yeterli ve uygun olması, olumlu bir “kimlik kazanmanın”, bu değerlendirmenin yeterli ve uygun şekilde yapılamaması “kimlik karmaşasının” ortaya çıkmasına neden olur (Arslan, 2008).

Kimlik duygusunun temel bileşenleri cinsiyet rolü, mesleki tercih, eğitim durumu, sosyoekonomik durum ve toplumsal rollerdir. Ergen cinsel kimliğini, mesleki

tercihini, ve toplumdaki yerini belirlemeye çalışmaktadır. Erikson bu çabayı kimlik bunalımı olarak adlandırmaktadır (İnanç, Yerlikaya, 2006).

Ergenler, bağımsız olma ve kimliklerini bulma yolunda çok zorlu bir süreçten geçmeye başlarlar ve hayatın neresine uyum sağlamak istedikleri ve nereye gitmek istediklerine karar vermek için bir mücadele içine girerler (Gül, Güneş, 2009).

Kimlik kargaşası kimlik arayışı için gerekli olsa da çok fazla kargaşa yaşanması geçmiş dönemlere gerilemeye ve uyumun bozulmasına neden olabilir. Kişi yetişkin yaşamının sorumluluklarını erteleyerek bir meslekten bir diğer mesleğe, bir cinsel partnerden diğerine ya da bir ideolojiden diğerine amaçsız bir sürüklenebilir. Karmaşanın başarılı bir biçimde çözülmesi durumunda kişi toplumsal, cinsel ve mesleki rollerini edinebilecektir. Kimliğe karşı kimlik kargaşası çelişkisi dönemin temel gücü olan bağlılığın gelişmesini sağlayacaktır. Davranışlarına ilişkin içsel standartlarını oluşturan ergen artık yetişkin rehberliğine gereksinim duymayacak ve kendi cinsel, mesleki ve inanç sistemi tercihlerine güven duyacaktır. Aksi halde ise dönemin temel patolojisi olan “rol yadsıması” ortaya çıkacaktır (Feist ve Feist, 2006, akt. İnaç, Yerlikaya,2006).

2.6.Yakınlığa karşı yalıtılmışlık (yalnızlık) dönemi (21-30 yaş),

Genç yetişkinlik yılları yaklaşık olarak 20 ila 25 yaşlar arasını kapsasa da bu dönemin sınırları yaşlarla belirlenmekten çok dönemin başında yakınlığın gelişmesi, sonunda ise üretkenliğin oluşmaya başlaması ile belirlenmektedir. Bu nedenle dönem, kimileri için birkaç yılla sınırlıyken kimileri için on yıllar boyu sürebilmektedir (Feist ve Feist, 2006, akt. İnanç, Yerlikaya, 2006).

Yakınlık kurma, kimliğini yitirme korkusu duymaksızın kendi kimliğini bir başkasınınki ile birleştirebilmektir. Bunun yanında Erikson yakınlığın cinsel yakınlık kavramından daha fazlasını, arkadaşlar arasında açıklık ve empatiyi ya da daha geniş anlamda kişinin türdeşleriyle arasındaki bağlanmayı içerdiğini belirtmektedir (Hjelle ve Ziegler, 1992, akt. İnanç, Yerlikaya 2006).

Yakınlık kurmak için kişinin kimlik arayışını başarılı bir biçimde tamamlamış olması, kim ve ne olduğu konusunda sağlam bir duyguya sahip olması gerekmektedir.

Bu nedenle ergenlik yıllarında görülen tutkulu aşklar gerçek yakınlığı içermez. Gerçek yakınlık fedakarlığı, uzlaşmayı ve bağlılığı içermektedir (Feist ve Feist, 2006, akt. İnanç, Yerlikaya, 2006).

Tablo 1: Erikson'un Psikososyal Gelişim Evreleri Kuramı ve Karşılık Gelen Kimlik Duygusu

Yaşam Dönemi	Psikososyal Gelişim Evresi	Kimlik Duygusu
Bebeklik	Temel Güven- Güvensizlik	“Ben bana verilenim”
İlk Çocukluk	Özerklik-Utanç, kuşku	“Ben oluşturduğum şeyim”
Oyun Çağı	Girişimcilik- Suçluluk	“Ben olacağımı hayal ettiğim şeyim”
Okul çağı	Çalışkanlık- Aşağılık duygusu	“Ben öğrenebildiklerimin tümüyüm”
Ergenlik	Kimlik duygusu- Kimlik kargaşası	“Ben kimim”
Genç Yetişkinlik	Yakınlık- Yalıtılmışlık	“Biz sevebildiklerimizin tümümüz”
Yetişkinlik	Üretkenlik-Durgunluk	“Ben ürettiğim şeyim”
Yaşlılık	Ego Bütünlüğü-Umutsuzluk	“Ben geride bırakabildiklerimim”

(Burger, M. J., 2006, s: 162)

3. Kimlik

İnsanlar yaşamları boyunca sürekli olarak değişir ve gelişirler. Bu değişimlerin

yoğun olarak yaşandığı dönemlerden biri de ergenlik dönemidir. Erikson'a göre ergenlikte kazanılması gereken temel özellik kimlik gelişimidir. Kimlik, farklı alanlarda farklı şekillerde tanımlanan kavramlardan biridir (Erikson,1968, akt. Atak, 2011). Erikson kimlik kavramını açıklarken bazen bir duyguya, bazen de psikolojik bir yapıya işaret etmekte ve kimlik oluşum sürecini bilinç ve bilinç-dışı mekanizmaların bileşimi olarak açıklamaktadır (Atak, 2011). Kimlik ile ilgili yapılan araştırmaları incelediğimizde ise “ben kimim” sorusuna verilen cevap kimlik olarak tanımlanmıştır.

Erikson (1980)'a göre, ergenlikte bir kimlik krizinden geçmek normal gelişimin bir parçasıdır. Bu kriz dönemi, önceden kabul edilen fikirlerin, değerlerin ve inançların sorgulanmasını, farklı inanç sistemlerinin ve hayat tarzlarının keşfini içerir. Kriz dönemi seçilen bir hayat yoluna ve inanç ve değerler sistemine bağlılıkla sonuçlanır. Bireyin kimlik krizinin başarılı bir şekilde çözümlenmesi, daha önceki gelişimin (güvene karşı güvensizlik; özerkliğe karşı utanç ve kuşku; girişimciliğe karşı suçluluk; çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu) birbirini izleyen evrelerindeki deneyimlerin hepsinden meydana gelen bir sermayeye dayalı bir kimlik kavramı ile sonuçlanır (Arslan, 2008).

Marcia, Erikson'un kimlik duygusuna karşı kimlik kargaşası ikilemini incelemiş ve bunalımlara yönelik tutumlara ve sosyal rol belirlemelerine göre ergenin karşılaştığı ya da karşılaşacağı “araştırma” ve “karara verme” düzeyine dayalı dört kimlik statüsü tanımlamıştır (Atak, 2011).

Atak (2011) Marcia'nın kimlik statüleri aşağıda açıklamıştır.

1. Başarılı kimlik: Başarılı kimlik statüsündeki bireyler etkin olarak araştırma sürecini yaşayıp çeşitli rolleri deneyerek bağlanmalar oluştururlar. Bu döneme ulaşmış birey, seçenekleri irdelediği bir dönemi geçmiş ve belirli yönelimleri gerçekleştirmiş demektir. Başarılı kimlik statüsündeki bireyler kimliğe karşı kimlik dağınıklığı çatışmasını başarıyla çözümlemişlerdir. Kimlik başarısı ego gücünü artırır. Başarılı kimlik statüsündeki bireyler kendileri ile uyum içindedir, kendi kapasitelerini, sınırlılıklarını ve düşüncelerini kabul ederler. Bu kimlik statüsünde olanlar bir kimlik krizi

atlatmışlar ve neye inandıklarına ve hangi hedeflerin peşinden koşacaklarına ilişkin kişisel kararlar vermişlerdir. Bu gençler mesleki, politik, dini konularda keşif yapmış, mücadele etmiş ve bu mücadeleyi her alanda kararlar vererek bir sonuca varmışlardır.

2. İpotekli Kimlik Statüsü: ipotekli kimlik statüsü, başka seçeneklere ilişkin hiç araştırma yapmaksızın ya da başka seçeneklere ilişkin çok az araştırmayla çocukluk yıllarındaki değerlerine sıkıca bağlanan ergenleri tanımlamaktadır. İpotekli kimlik statüsünde olanlar çoğunlukla mutludurlar, kendilerini güvende hissederler, çoğu zaman kendilerinden hoşnuturlar ve güçlü aile bağları vardır.

3. Askıya alınmış kimlik statüsü: Askıya alınmış kimlik statüsündeki bireyler seçenekleri araştırırlar, denemelerde bulunurlar ancak kalıcı herhangi bir bağlanma yapmazlar. Askıya alınmış kimlik statüsündeki bireyler genellikle hükümeti, politikayı, eğitimi kısaca her şeyi değiştirmek isterler. Marcia'nın moratoryum olarak adlandırdığı statüdeki ergenler, kimlik krizinin tam ortasındadırlar ve kriz devam ederken, bu ergenler önemli kararlar vermeyi ertelerler Marcia'ya göre askıya alınmış kimlik başarılı kimlik için bir ön koşuldur.

4. Dağınık kimlik statüsü: Bu statüdeki bireyler kimlik alanlarında gelişigüzel keşif yapar; ancak herhangi bir adanmışlıkta bulunmazlar. Bu kimlik statüsüne sahip olan bireyler, çeşitli seçenekleri irdelemiş olsalar bile, yaşamlarında belirli bir yönelimi henüz oluşturamamışlardır. Dağınık kimlik statüsünde olan bireyler, herhangi bir din, politika, felsefe, cinsiyet rolüne ya da mesleksi ya da kişisel davranış ölçütlerine henüz bağlanmamışlardır. Söz konusu bireyler, yönlenebilecekleri bu alanlara ilişkin bir kimlik krizi yaşantısı geçirmemiş, araştırma dönemi yaşamamış, yeniden değerlendirme yapmamış ve seçenekleri değerlendirmemişlerdir. En az gelişmiş kimlik statüsü olan bu statü, genellikle erken ergenlik dönemlerinde görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma karşılaştırmalı bir araştırmadır. Araştırmada eğitim alıp almama, cinsiyet, yaş ve medeni durum değişkenlerinin psikososyal gelişim dönemlerine göre puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

2. Katılımcılar

Bu araştırmanın genel evrenini 18-30 yaş arasındaki bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubu ise ulaşılabilirlik ve erişilebilirlik ilkesi esas alınarak 18-30 yaş arası üniversite eğitimi alan (örgün) ve almayan bireylerden seçilmiştir.

Araştırmada kullanılan demografik bilgi formu ve ölçekler Kırklareli, İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Bursa, Eskişehir, Erzurum illerinde üniversite eğitimi alan(örgün) ve almayan bireylere gönüllülük esasına dayanılarak uygulanmıştır.

Araştırma örneklemini kadın 221 (%60,2), erkek 118 (%32,2) cinsiyetini belirtmeyen 28 (%7,8) olmak üzere toplam 367 katılımcıdan oluşmaktadır. 18-21 yaş 131 (%35,6), 22-25 yaş 157 (%42,8), 26-30 yaş 70 (%18,9) olmak üzere toplam 358 katılımcıdan oluşmaktadır. Medeni durum bekar 324 (%88,3), evli 42 (%11,4), ayrılmış 1(%0,3) olmak üzere toplam 367 katılımcıdan oluşmaktadır. Eğitim düzeyleri; ilköğretim 21 (%5,7), lise öğrencisi 17 (%4,6), lise mezunu 56 (%15,3), üniversite öğrencisi 235 (%64), üniversite mezunu 29 (%7,9), lisansüstü 7 (%1,9) olmak üzere toplam 365 katılımcıdan oluşmaktadır. Psikolojik yardım alma ve almama durumuna göre; psikolojik yardım alan 59 (1%18,3), psikolojik yardım almayan 264 (81,7) olmak üzere toplam 323 katılımcıdan oluşmaktadır. Örneklemini oluşturan katılımcıların eğitim durumu, cinsiyet, yaş (18-21, 22-25, 26-30) psikolojik yardım alıp almama durumları ve medeni duruma göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2:Örnekleme Dağılım Tablosu

Cinsiyet	N	%
Kadın	221	60
Erkek	118	32
Toplam	337	92
Eğitim		
İlköğretim	21	5,7
Lise Öğrencisi	17	4,6
Lise Mezunu	56	15
Üniversite Öğrencisi	235	64
Üniversite Mezunu	29	7,9
Lisansüstü	7	1,9
Toplam	365	100
Medeni Durum		
Bekar	324	88
Evli	42	11
Ayrılmış	1	0,3
Toplam	367	100
Yaş		
18-21	131	36
22-25	157	43
26-30	70	19
Toplam	358	97
Psikiyatrik Yardım		
Yardım Alan	59	18,3
Yardım Almayan	264	81,7
Toplam	323	100

3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada gerekli bilgileri toplamak için aşağıda belirtilen ölçme araçları kullanılmıştır.

3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırma için kullanılan Demografik Bilgi Formunda eğitim durumunu saptayabilmek için ilkokul, ortaokul veya ilköğretim, lise öğrencisi, lise mezunu üniversite öğrencisi, üniversite mezunu ve lisansüstü gibi bilgilere yer verilmiştir. Cinsiyet değişkenini saptayabilmek için kadın ve erkek, medeni durumu saptayabilmek için bekar, evli, ayrılmış ve eşi vefat etmiş gibi seçeneklere yer verilmiştir. Ekonomik durum düşük, orta ve yüksek olarak yer verilmiştir. Psikolojik veya psikiyatrik yardım alıp almama durumu ise evet ve hayır olarak belirtilmiştir. Ayrıca katılımcılardan yaşlarını yazmaları ile birlikte çalışıp çalışmama durumunu belirtmeleri için ilgili alan oluşturulmuş ve ölçekler verilirken ilgili alanları doldurmaları istenmiştir.

3.2. Değiştirilmiş Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeği (MEPSİ)

EPSP'nin değiştirilmiş formu olan ve Darling-Fisher ve Leidy (1988) tarafından geliştirilen 80 maddelik MEPSİ'de asıl ölçekteki 6 gelişim dönemine ait maddeler değiştirilmiş ve aynı zamanda üretkenlik ve bütünlük dönemlerini ölçmeye yönelik maddeler eklenmiştir. MEPSİ her bir dönem için başarılı ve başarısız çözümlenmelere karşılık gelen beş olumlu ve beş olumsuz tutumları ölçen toplam 10'ar maddeden oluşmaktadır. Her evre için 1-2 gibi alınan puan ortalamaları ilgili evrenin olumsuz özelliğinin kazanıldığını, 4-5 gibi puanlar ise ilgili evrenin olumlu özelliğinin kazanıldığını, 3 gibi puanlarda o evrenin krizinin henüz çözülmediğini göstermektedir. DarlingFisher ve Leidy (1988) tarafından geliştirilen özgün ölçeğin alt maddelerine ilişkin güvenirlik katsayıları .75 ile .85 arasında değişmekte olup tüm ölçek için .97'dir. Ölçeğin geçerliği farklı yaşlardaki bireylerin psikososyal gelişim düzeyleri ve kimlik gelişim düzeyleri arasındaki ilişkilere bakılarak saptanmıştır. Türkçe güvenirlik geçerlik çalışmasını Özgüngör, Kapıkıran 2011 yılında Pamukkale Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık öğrencilerine uygulamış ve Türk kültürü için geçerli olduğunu saptamışlardır.

4 Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin istatistiksel analizi SPSS 17.00 paket programı ile yapılmıştır. Yapılan ölçümler doğrultusunda araştırmada iki alt kategoriye sahip bağımsız değişkenler için t-Testi (Independent-Samples t-Test) ve One-way AnovaPost Hoc test kullanılmıştır.

4.1 Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında 7 ilde (Kırklareli, İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Bursa, Eskişehir, Erzurum) ikamet eden bireylere bireysel ve grup olarak uygulanmıştır. Verilerin toplanmasında ulaşılabilirlik, erişilebilirlik ilkesi esas alınmıştır. Gönüllülük esasına göre araştırmaya katılan katılımcılara ölçekler ile birlikte yönerge verilmiş ve bu yönerge doğrultusunda envanterlere eksiksiz ve doğru bir şekilde cevap vermeleri istenmiştir. Araştırmada kullanılan veriler 16 Ocak 2017 ile 10 Nisan 2017 tarihleri arasında toplanmıştır. Uygulanan ölçekler önce ayrı ayrı değerlendirilmiş, ölçekleri eksik ya da yanlış doldurulan 33 ölçek örneklemden çıkartılmıştır. Ölçeklerin tamamını eksiksiz dolduran 367 bireyin verileri değerlendirmeye alınmıştır.

4.2 Verilerin Analizi

Demografik bilgi formunda yer verilen medeni durum, cinsiyet, eğitim durumu, psikolojik yardım alıp almama, maddi durum kodlanarak veri girişi yapılmıştır. Verilerin istatistiksel analizi bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisini ortaya koyacak bir şekilde yapılmıştır.

5. Sınırlıklar

Bu araştırma sonuçları;

1. Bu araştırmanın sonuçları üniversite eğitimi(örgün)alan ve almayan 18-30 yaş arası bireylerden sağlanan verilerle sınırlıdır.
2. Araştırma verileri bu araştırma için oluşturulan demografik bilgi formunda yer alan eğitim durumu, cinsiyet, yaş, psikiyatrik yardım alıp almama ve medeni durum ve Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeği" nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Gelişim dönemleri alt boyutlarına ve üniversite eğitimi alan ve almayan gruba birlikte bakıldığında, üniversite eğitimi alan ve almayan grubun psikososyal gelişim dönemleri puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Tablo 3: Üniversite Eğitimi Alan (örgün) ve Almayan Gruplarının MEPSİ Ortalama Puanlarının Karşılaştırılması

Üniversite Eğitimi Alan(Örgün)(X ₁)	Üniversite Eğitimi Almayan(X ₂)		t	df	p		
	(N=271)	(N=94)					
Gelişim Evreleri	X ₁	Ss ₁	X ₂	Ss ₂			
Güven-Güvensizlik	3,10	0,53	3,07	0,48	-,469	363	,639
Utancı-Şüpheli	3,57	0,58	3,44	0,54	-1,96	363	,050*
Girişimcilik-Suçluluk	3,65	0,50	3,42	0,58	-3,58	363	,000**
Çalışkanlık-Yetersizlik	3,57	0,64	3,50	0,64	-,825	363	,410
Kimlik-Rol Karmaşası	3,54	0,61	3,51	0,60	-,389	363	,697
Yakınlık-Yalıtılmışlık	3,42	0,53	3,38	0,48	-,750	363	,454

**p<0.01 *p<0,05

Erikson'un gelişim dönemlerinden temel güvene karşı güvensizlik alt boyutundan üniversite eğitimi (örgün) alan ve almayan grubun puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(363)}= 0,469$ $p>.05$). Üniversite eğitimi alan (örgün) ve almayan grubun özerkliğe karşı utanç ve şüpheli alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t_{(363)}= 1,96$ $p=.05$). Üniversite eğitimi alan (örgün) ve almayan grubun girişimciliğe karşı suçluluk duygusu alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t_{(363)}= 3,58$, $p>.001$). Üniversite eğitimi alan (örgün) ve almayan grubun çalışkanlığa karşı yetersizlik duygusu alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(363)}=0,825$, $p>.05$). Üniversite eğitimi alan (örgün) ve almayan grubun kimlik

kazanmaya karşı kimlik karmaşası alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(363)}=0,389$, $p>.05$). Üniversite eğitimi alan (örgün) ve almayan grubun yakınlığa karşı yalıtılmışlık alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(363)}= 0,750$, $p>.05$).

Gelişim dönemleri alt boyutlarına ve yaş gruplarına(18-21, 22-25, 26-30) birlikte bakıldığında, yaş grupları arasında psikososyal gelişim dönemleri puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Tablo 4: Yaş Gruplarının (18-21, 22-25, 26-30) MEPSİ Ortalama Puanlarının Karşılaştırılması

Gelişim Evreleri	(I) Yaş Grubu	(J) Yaş Grubu	Ortalamalar Farkı (I-J)	Ss	p
Güven – Güvensizlik	1,00	2,00	-1,30640	,61761	,088
	2,00	3,00	-,32838	,75009	,900
	3,00	1,00	1,63479	,77271	,088
Utanc- Şüph	1,00	2,00	-1,81919*	,67250	,020
	2,00	3,00	,62596	,81676	,724
	3,00	1,00	1,19323	,84138	,333
Girişimcilik – Suçluluk	1,00	2,00	-1,52089*	,62736	,04
	2,00	3,00	,46863	,76194	,812
	3,00	1,00	1,05226	,78491	,374
Çalışkanlık –Yetersizlik	1,00	2,00	-1,47661	,75724	,126
	2,00	3,00	-,99540	,91968	,526
	3,00	1,00	2,47201*	,94740	,026
Kimlik-Rol Karmaşı	1,00	2,00	-1,20234	,71776	,216
	2,00	3,00	-,37293	,87173	,904
	3,00	1,00	1,57527	,89801	,187
Yakınlık – Yalıtılmışlık	1,00	2,00	-1,08190	,61619	,186
	2,00	3,00	-,56582	,74838	,730
	3,00	1,00	1,64772	,77094	,084

**p<0.001 *p0.05

Ericsson'un gelişim dönemlerinden temel güvene karşı güvensizlik alt boyutundan 18-21, 22-25, 26-30 yaş gruplarının puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>.05). 18-21, 22-25 yaş gruplarının özerkliğe karşı utanç ve şüphe alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.05). 18-21, 26-30 yaş gruplarının özerkliğe karşı utanç ve şüphe alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>.05). 18-21, 22-25 yaş gruplarının girişimciliğe karşı suçluluk duygusu alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.05). 18-21, 26-30 yaş gruplarının girişimciliğe karşı suçluluk duygusu alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>.05). 18-21, 22-25 yaş guruplarının çalışkanlığa karşı yetersizlik duygusu alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>.05). 18-21, 26-30 yaş arası gruplarının çalışkanlığa karşı yetersizlik duygusu alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.05). 18-21, 22-25 yaş gruplarının kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>.05). 18-21, 26-30 yaş gruplarının kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>.05). 18-21, 22-25 yaş gruplarının yakınlığa karşı yalıtılmışlık alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>.05). 18-21, 26-30 yaş gruplarının yakınlığa karşı yalıtılmışlık alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>.05).

Gelişim dönemleri alt boyutlarına ve cinsiyet değişkenine bakıldığında, kadın ve erkeklerin psikososyal gelişim dönemleri puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Tablo 5: Cinsiyete Göre (Kadın-Erkek) MEPSİ Ortalama Puanlarının Karşılaştırılması

	Kadın(X1)		Erkek(X2)		t	df	p
	X ₁	Ss ₁	X ₂	Ss ₂			
Güven-Güvensizlik	3,11	0,53	3,09	0,50	,322	337	,748
Utanç-Şüphe	3,53	0,55	3,60	0,59	-1,086	337	,278
Girişimcilik- Suçluluk	3,60	0,51	3,59	0,58	,269	337	,788
Çalışkanlık- Yetersizlik	3,59	0,61	3,54	0,69	,709	337	,479
Kimlik-Rol Karmaşası	3,54	0,59	3,57	0,60	-,554	337	,580
Yakınlık- Yalıtılmışlık	3,41	0,51	3,45	0,53	-,711	337	,478

**p<0.01 *p<0,05

Erikson'un gelişim dönemlerinden temel güvene karşı güvensizlik alt boyutundan kadın ve erkeklerin puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(337)} = 0,322$, $p > .05$). Kadın ve erkeklerin özerkliğe karşı utanç ve şüphe alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(337)} = 1,86$ $p > .05$). Kadın ve erkeklerin girişimciliğe karşı suçluluk duygusu alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(337)} = 0,269$, $p > .05$). Kadın ve erkeklerin çalışkanlığa karşı yetersizlik duygusu alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(337)} = 0,709$, $p > .05$). Kadın ve erkeklerin kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(337)} = 0,554$, $p > .05$). Kadın ve erkeklerin yakınlığa karşı yalıtılmışlık alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(337)} = 0,711$, $p > .05$).

Gelişim dönemleri alt boyutlarına ve medeni duruma(Evli- Bekar) birlikte bakıldığında, evli ve bekarlar arasında psikososyal gelişim dönemleri puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Tablo 6: Medeni Duruma Göre (Evli-Bekar) MEPSİ Ortalama Puanlarının Karşılaştırılması

Gelişim Evreleri	Bekar(X1) (N=264)		Evli(X2) (N=59)		t	df	p
	X ₁	Ss ₁	X ₂	Ss ₂			
Güven-Güvensizlik	3,09	0,53	3,18	0,46	-1,124	364	,262
Utanç-Şüphe	3,54	0,58	3,55	0,50	-,134	364	,893
Girişimcilik- Suçluluk	3,61	0,51	3,50	0,61	1,225	364	,221
Çalışkanlık- Yetersizlik	3,54	0,63	3,66	0,66	-1,091	364	,276
Kimlik-Rol Karmaşası	3,52	0,61	3,60	0,58	-,796	364	,427
Yakınlık- Yalıtılmışlık	3,40	0,17	3,51	0,54	-1,218	364	,224

**p<0.01 **p<0.05

Erikson'un gelişim dönemlerinden temel güvene karşı güvensizlik alt boyutundan evli ve bekar grubun puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(364)}=1,124$, $p>.05$). Evli ve bekar olan grubun özerkliğe karşı utanç ve şüphe alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(364)}= 0,134$, $p>.05$). Evli ve bekar olan grubun girişimciliğe karşı suçluluk duygusu alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(364)}= 1,225$, $p>.05$). Evli ve bekar olan grubun çalışkanlığa karşı yetersizlik duygusu alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(364)} =1,091$, $p>.05$). Evli ve bekar olan grubun kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(364)}= 0,796$, $p>.05$). Evli ve bekar olan grubun yakınlığa karşı yalıtılmışlık alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(364)}=1,218$, $p>.05$).

Gelişim dönemleri alt boyutlarına eğitim hayatına devam eden ve etmeyen gruplara göre bakıldığında, çalışan ve çalışmayan grubun arasında psikososyal gelişim dönemleri puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Tablo 7: Eğitim Hayatına Devam Eden ve Etmeyen Grubun MEPSİ Ortalama Puanlarının Karşılaştırılması

Gelişim Evreleri	Eğitim Hayatına Devam Etmeyen (X1) (N=237)		Eğitim Hayatına Devam Eden (X2) (N=130)		t	df	p
	X ₁	Ss ₁	X ₂	Ss ₂			
Güven-Güvensizlik	3,07	0,54	3,15	0,48	-1,506	365	,133
Utanç-Şüphe	3,55	0,58	3,52	0,56	,524	365	,601
Girişimcilik-Suçluluk	3,62	0,49	3,54	0,59	1,383	365	,167
Çalışkanlık-Yetersizlik	3,53	0,65	3,59	0,63	-,896	365	,371
Kimlik-Rol Karmaşası	3,52	0,59	3,56	0,62	-,618	365	,537
Yakınlık-Yalıtılmışlık	3,40	0,54	3,43	0,47	-,524	365	,601

**p<0.01 **p<0.05

Erikson'un gelişim dönemlerinden temel güvene karşı güvensizlik alt boyutundan eğitime devam eden ve etmeyen grubun puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(365)}=1,506$ $p>.05$). Eğitime devam eden ve etmeyen grubun özerkliğe karşı utanç ve şüphe alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(365)}= 0,524$ $p>.05$). Eğitime devam eden ve etmeyen grubun girişimciliğe karşı suçluluk duygusu alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(365)}= 1,383$, $p>.05$). Eğitime devam eden ve etmeyen grubun çalışkanlığa karşı yetersizlik duygusu alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(365)}=0,896$, $p>.05$). Eğitime devam eden ve etmeyen grubun kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(365)}= 0,618$, $p>.05$). Eğitime devam eden ve etmeyen grubun yakınlığa karşı yalıtılmışlık alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(365)}=0,524$, $p>.05$).

Gelişim dönemleri alt boyutlarına psikolojik yardım alan ve almayan gruba birlikte bakıldığında, psikolojik yardım alan ve almayan grup arasında psikososyal gelişim dönemleri puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Tablo 8: Psikiyatrik Yardım Alan ve Almayan Gruplarının MEPSİ Ortalama Puanlarının Karşılaştırılması

Gelişim Evreleri	Psikiyatrik Yardım Alan(X1) (N=59)		Psikiyatrik Yardım Almayan(X2) (N=264)		t	df	p
	X ₁	Ss ₁	X ₂	Ss ₂			
Güven-Güvensizlik	3,09	0,59	3,12	0,49	-,421	321	,674
Utanç-Şüphe	3,56	0,57	3,56	0,57	,019	321	,985
Girişimcilik-Suçluluk	3,66	0,58	3,60	0,52	,841	321	,401
Çalışkanlık-Yetersizlik	3,69	0,66	3,58	0,62	1,212	321	,227
Kimlik-Rol Karmaşası	3,53	0,65	3,56	0,59	-,378	321	,706
Yakınlık-Yalıtılmışlık	3,52	0,60	3,42	0,48	1,372	321	,171

**p<0.01 *p<0.05

Erikson'un gelişim dönemlerinden temel güvene karşı güvensizlik alt boyutundan psikolojik yardım alan ve almayan grubun puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(321)}=0.421$, $p>.05$). Psikolojik yardım alan ve almayan grubun özerkliğe karşı utanç ve şüphe alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(321)}=, 0,19$, $p>.05$). Psikolojik yardım alan ve almayan grubun girişimciliğe karşı suçluluk duygusu alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(321)}=,841$, $p>.05$). Psikolojik yardım alan ve almayan grubun çalışkanlığa karşı yetersizlik duygusu alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(321)}=1,212$, $p>.05$). Psikolojik yardım alan ve almayan grubun kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(321)}=,378$, $p>.05$). Psikolojik yardım alan ve almayan grubun yakınlığa karşı yalıtılmışlık alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{(321)}= 1,372$, $p>.05$).

Kimlik kazanımına karşı rol karmaşasını 18-30 yaş arası puan ortalamaları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 9: 18-30 Yaş Arası Gruplarının MEPSİ Ortalama Puanları

	N	X	Ss	
KİMLİK	18,00	20	3,49	,600
	19,00	17	3,20	,630
	20,00	44	3,51	,636
	21,00	50	3,41	,576
	22,00	63	3,55	,508
	23,00	54	3,48	,690
	24,00	22	3,77	,537
	25,00	18	3,55	,570
	26,00	13	3,20	,711
	27,00	17	3,87	,531
	28,00	14	3,38	,682
	29,00	6	3,59	,415
	30,00	20	3,77	,592
Total	358	3,52	,608	

*p<0.001 *p<0.05

Kimlik kazanımına karşı rol karmaşası alt boyutundan 18-30 yaş arası bireylerin puanları sırasıyla; 18 yaş grubunun ($X_{(20)} = 3,49$), 19 yaş grubunun ($X_{(17)} = 3,20$), 20 yaş grubunun ($X_{(44)} = 3,51$), 21 yaş grubunun ($X_{(50)} = 3,41$), 22 yaş grubunun ($X_{(63)} = 3,55$), 23 yaş grubunun ($X_{(54)} = 3,48$), 24 yaş grubunun ($X_{(22)} = 3,77$), 25 yaş grubunun ($X_{(18)} = 3,55$), 26 yaş grubunun ($X_{(13)} = 3,20$), 27 yaş grubunun ($X_{(17)} = 3,87$), 28 yaş grubunun ($X_{(14)} = 3,38$), 29 yaş grubunun ($X_{(6)} = 3,59$), 30 yaş grubunun ($X_{(20)} = 3,77$) olarak bulunmuştur.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Erikson'un kişilik gelişimi tanımı bir yolu çağrıştırır. Bu yol boyunca bebeklikten yaşlılığa kadar yürürüz; ama sekiz ayrı noktada önümüzdeki yol çatallaşır, ilerlemek için ikisinden birini seçmek zorunda kalırız. Erikson'un modelinde bu çatallanmalar, kişilik gelişimindeki dönüm noktalarını temsil eder. Erikson bu noktalara bunalımlar der. Bu bunalımları nasıl aşacağımız, kişilik gelişimimizin alacağı yönü belirler ve bu ileriki bunalımları aşma biçimimizi belirler. Bunalımları atlatmak için önümüzde var olan iki alternatiften biri, kişinin uyum sağlamasına katkıda bulunur, diğeri bulunmaz (Burger, 2006).

Bu analojinin hatalı olduğu düşünülmektedir. Erikson'un kişilik gelişimi bebeklikten yaşlılığa kadar devam etmektedir. Bu evrelerde belirli özellikler kazanılarak gelişim devam eder. Gelişim evrelerinde birbirine zıt iki özellik kazanılarak bir diğer evreye geçilir. Örneğin; yaşamın ilk 1-2 yaşlarında bebekler güven ve güvensizlik duygularını geliştirirler. Gereksinimleri karşılanan bebekler güven duygusu oluştururken, gereksinimleri karşılanmayan bebekler güvensizlik oluşturur. Her evrede olduğu gibi bu evredeki kriz atlatıp sağlıklı bir kişilik gelişimi için evredeki her iki özelliğin de kazanılması ile birlikte evrenin olumlu özelliğinin başat özellik olması gerekmektedir.

Araştırma doğrultusunda her bir bağımsız değişken ile kimlik kazanımına karşı rol karmaşası alt boyutu puan ortalamalarına baktığımızda anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yaptığımız araştırmada psikososyal gelişim evrelerinin 5 evresinin alt boyutlarına bakılmıştır. Bulunan sonuçlar önce anlamlı fark bulunan alt boyutların bulguları daha sonra ise kimlik kazanımına karşı rol karmaşası alt boyutunun bulgularının sonuçları verilmiştir.

İnanç ve Yerlikaya temel güvene karşı güvensizlik evresinde bireyin güvensizlik duygusunu geliştirip güven duygusunu ise geliştirememesinin, bireyde engellenme, öfke, düşmanlık ve üzüntü duygularının gelişmesine yol açabileceğini belirtmişlerdir. Araştırmadan elde edilen bulguları incelediğimizde yaş (18-21, 22-25, 26-30), üniversite eğitimi alıp almama, medeni durum ve cinsiyet değişkenlerine göre temel güvene karşı güvensizlik alt boyutu puan ortalamalarında anlamlı bir fark olmamakla birlikte

grupların puan ortalamalarının diğer alt boyutlara oranla daha düşük olduğu saptanmıştır. Yapılan araştırmanın bulgularına göre araştırma grubunda başat özelliğin kazanılmamış olduğu saptanmıştır.

Gelişim evrelerinde ilgili evrede kriz çözümlenmiş ve başat özellik kazanılmış olsa bile bir başka evrede kazanılan özellikler kaybedilebilir ya da kazanılmayan özellik kazanılabilir. Bu bakımdan araştırmadaki grubun temel güvene karşı güvensizlik alt boyutu krizini aşip aşmadığı tespit edilememiştir. Bu grup temel güvene karşı güvensizlik alt boyutunun krizini aşmış olup güven ya da güvensizlik başat özelliğini kazandıktan sonra ilgili evrenin özelliğini kaybetmiş olabileceği düşünülmektedir.

Özerkliğe karşı kuşku ve utanç alt boyutunu yukarıda bulgularda yer verilen tablolarda incelediğimizde üniversite eğitimi alan (örgün) ve almayan grubun puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bulgular kısmında tablo 3'ü incelediğimizde üniversite eğitimi alan (örgün) grubun puan ortalamalarının üniversite eğitimi almayan (örgün) grubun puan ortalamasından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Üniversite eğitimi alan (örgün) grubun puan ortalamalarının ilgili evrede olumlu özelliklerin başat özelliğe yaklaşmakta olduğu ancak her iki grupta henüz başat özellik oluşturamadığı saptanmıştır.

Özerkliğe karşı kuşku ve utanç alt boyutunda yaş (18-21, 22-25) gruplarının puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bulgular kısmında tablo 4'ü incelediğimizde 22-25 yaş grubunun puan ortalamalarının 18-21 yaş grubunun puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu grubun puan ortalamalarını incelediğimizde özerklik puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Arslan (2008) özerklik döneminde kişiye kendinden emin olma halinin egemen olacağını, ailesinden bağımsızlaşma gibi özellikler kazanılacağını belirtmiştir. 22-25 yaş aralığında üniversite eğitimi (örgün) alındığını göz önünde bulundurduğumuzda bulunan sonuçların anlamlı olduğu düşünülmektedir. Bu bakımdan bireyler üniversite eğitimi aldıkları dönemde ailelerinden bağımsızlaşıp daha çok kendilerinin ayaklarının üzerinde durma, sorumluluk alma eğiliminde oldukları düşünülmektedir. Arslan'ın da belirttiği gibi özerklik döneminde bireyin kendinden emin olma eğilimleri vardır. Bu bakımdan üniversite eğitimi alan (örgün) grubun 22-25 yaş grubu ile kesişmekte olduğunu da düşündüğümüzde üniversite eğitimi alan grubun hayata dair planları, gelecek için

hedefleri olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda her iki grubun bu evrede puanlarının yüksek olmasının anlamlı olduğu düşünülmektedir. Bu yaş grubunda özellikle üniversite öğrencilerinde ideolojik tartışmalar, farklı fikirler ışığında kişilik gelişimini devam ettirdiği düşünülmektedir.

Girişimciliğe karşı suçluluk duygusu alt boyutundan üniversite eğitimi alan (örgün) grup ile üniversite eğitimi almayan (örgün) grup arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bulgular kısmında tablo 3'ü incelediğimizde üniversite eğitimi alan grubun puan ortalamalarının üniversite eğitimi almayan grubun puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Üniversite eğitimi alan (örgün) grubun üniversite eğitim almayan (örgün) grubun puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmanın yanı sıra bu dönemde 18-21, 22-25 yaş gruplarının puan ortalamaları arasında da anlamlı bir fark bulunmuş olup 22-25 yaş grubunun puanı daha yüksek olduğu saptanmıştır. Üniversite eğitimi alan (örgün) ile 22-25 yaş gruplarının hem özerkliğe karşı kuşku ve utanç hem de girişimciliğe karşı suçluluk duygusu alt boyutunda puanlarının ortalamalarının diğer gruplara oranla yüksek olmasının bu grubun kendilerine hedefler oluşturduğu ve bu hedefler doğrultusunda çalıştıklarından dolayı olabileceği düşünülmektedir. Üniversite eğitimi (örgün) alırken yapılan kariyer planlaması bunun için örnek olabileceği düşünülmektedir. Bu bakımdan bireyler için üniversite eğitiminin planlanan hedeflere götüren bir araç olduğu düşünülmektedir.

Arslan, girişimciliğe karşı suçluluk duygusu döneminin özelliklerinin yetişkin görevleri için amaç duygusunu oluşturduğunu belirtmektedir. İnanç ve Yerlikaya (2006) bu dönemde girişimcilik başat özellik olarak kazanılırsa bireyin davranışlarını bir amaç doğrultusunda gerçekleştirecek, kendisine hedefler oluşturacak ve bu hedeflere ulaşmaya çalışacağını belirtmektedirler. Bu sonuçlara göre üniversite eğitimi alan bireylerin mesleki hedeflerine ulaşmaya çalıştıkları düşünülmektedir.

Tablo 3 ve tablo 4'ü birlikte incelediğimizde üniversite eğitimi alan grubun girişimciliğe karşı suçluluk duygusu alt boyutundan alınan puan ortalamalarına göre başat duygu eğilimlerinin girişimcilik olmasını bu grubun birçok sınava girmesi, daha çok rekabetçi bir ortamda bulunmaları gibi durumların etkisi olabileceği düşünülmektedir. Temel güvene karşı güvensizlik, özerkliğe karşı utanç ve girişimciliğe

karşı suçluluk alt boyutlarından üniversite eğitimi alan (örgün) ve almayan (örgün) grubun puanlarının arasında anlamlı bir fark olmakla birlikte 18-21, 22-25 yaş gruplarının puanları arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur.

Bulgular kısmında gösterilen tablo 4'te çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu alt boyutunu incelediğimizde 18-21 yaş ile 26-30 yaş arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. İnanç, Yerlikaya(2006) bu evrede çalışmaya, bir işi tamamlamaya yönelik isteklilik olarak tanımlamaktadırlar. Bu bakımdan 26-30 yaş grubunun 18-21 yaş grubuna eğitim hayatlarını tamamladığı ve mesleklerinin olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda puanlarının

Bulgular kısmında gösterilen tablolar incelendiğinde yukarıda belirtilen anlamlı farklar dışında herhangi bir grubun arasında diğer evrelerde anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Kimlik kazanımına karşı rol karmaşası evresini sağlıklı atlatmış bir bireyin kimlik oluşturmuş olması aynı zamanda birazda rol karmaşasını barındırması beklenmektedir. Bu anlamda sağlıklı bir kişilik gelişimi geliştiren bireyden beklenen hem rol karmaşası hem de kimlik kazanımı olmakla birlikte kimlik kazanımı başat özellik olması beklenmektedir. Bu özellikleri kazanmış birey kimlik kazanımına karşı rol karmaşası krizini sağlıklı bir şekilde atlatmış olduğunu söyleyebiliriz.

Tablolar incelendiğinde kimlik kazanımına karşı rol karmaşası evresinde değişkenlerde başat evrenin kimlik kazanımı olmamakla birlikte rol karmaşası da olmadığı saptanmıştır. Buna göre henüz kimlik kazanımına karşı rol karmaşası evresinin krizi çözümlenmemiş ve başat özellik oluşturulamamıştır. Kimlik kazanımı yaşını, daha önce Erikson Psikososyal Gelişim Dönemleri ölçeğinin Türkçe güvenilirlik geçerlik çalışmasını yapan Arı ve Arslan (2005) çalışmalarında kimlik kazanımına karşı rol karmaşası evresini 18-21 yaş olarak belirtmişlerdir ancak yaptığımız çalışmada 18-21 yaş grubunda kimlik kazanımına karşı rol karmaşası krizinin henüz çözülmediği saptanmıştır.

Araştırma kapsamında 26-30 yaş ile 18-21 yaş grubu puanları arasında anlamlı fark bulunmamakla birlikte 26-30 yaş grubunun puanının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak kimlik kazanımına karşı rol karmaşası puanlarına baktığımızda yaşlar ilerledikçe puanlar yükselmekle birlikte ilgili dönemin başat özelliğinin

kazanıldığı yaş evresi saptanamamıştır. Özgüngör MEPSİ puanlarını değerlendirme kriterinin ilgili evrenin krizinin çözümlenmiş ve başat özelliğın kazanılmış olduğunu saptaya bilmek her bir alt boyutun MEPSİ puan ortalamalarının olumlu özellikler için 4-5 gibi puanlar, başat özelliğın olumsuz olduğunu saptayabilmek için MEPSİ puan ortalamasının 1-2 olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda tablo 7’i incelediğimizde kimlik kazanımına karşı rol karmaşası puanlarının hem olumlu hem de olumsuz özelliklerin başat özellik olmadığı ve henüz bu evrenin kriz durumunun çözümlenmediğı saptanmıştır. Bu durumda kimlik kazanımına karşı rol karmaşası (ergenlik) süresinin uzamış olduğu saptanmıştır. Ancak eğitim alıp (örgün) almamanın kimlik kazanımına karşı rol karmaşası alt boyutuna her hangi bir etkisi olmadığı saptanmıştır. Tablo 7’de gösterilen bulgularda 24 yaş grubu ile 30 yaş grubunun puan ortalamalarının aynı değerler aldığı saptanmıştır. Tablo 7’de gösterilen her iki grubunda evrenin başat özelliğini oluşturmaya başladığı düşünülmektedir. Ancak 24 yaş grubundan sonraki yaş gruplarının puan ortalamalarında olan dalgalanmalar nedeniyle evrenin krizinin devam ettiği saptanmıştır.

Araştırma örneklem grubunun puan ortalamalarına göre kimlik kazanımına karşı rol karmaşası alt boyutunun yaş grupları arasında anlamlı bir fark olmamasını sosyal medya, çeşitli internet siteleri, TV gibi pek çok uyarana her grubun maruz kalma durumlarından olabileceğı düşünülmektedir. Nitekim 18-21 yaşında olan bir bireyin sosyal medyada iletişim aracı olarak kullandığı organlar ile 25-30 yaş arasında olan bireyinde kullandığı organlar aynı olduğu düşünülmektedir. Bu durumun sonucunda aynı uyarana maruz kalan bireylerin psikososyal gelişim açısından farklılık gösterme olasılığı muhtemel olamayacağı düşünülmektedir.

Evrelerin her birinde karşılaşılan krizi atlatırken kazanılan özelliklerden sadece birinin kazanılıp diğerinin kazanılmama durumu o evrenin sağlıklı atlatılmadığı anlamına gelmektedir. Kazanılan özellik pozitif olsa dahi sağlıklı bir gelişim olduğunu söyleyemeyiz.

Bulgular kısmında gösterilen tablo 3’te üniversite eğitimi alan (örgün) ve almayan (örgün) grubun kimlik kazanımına karşı rol karmaşası puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ayrıca bulgularda gösterilen tablolarda yaş (18-21, 22-25, 26-30), medeni durum (evli-bekar), üniversite eğitime devam eden ve etmeyen,

psikiyatrik yardım alıp almama ve cinsiyet değişkenlerinin puan ortalamaları incelendiğinde kimlik kazanımına karşı rol karmaşası alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine baktığımızda evlilik yaşının 2011 yılında erkeklerde 26,6 iken ortalama evlilik yaşı, kadınlarda 23,3 olarak açıklanmıştır. 2015 yılında ise bu yaşın erkeklerde 27, kadınlarda ise 23,9'a yükseldiğini açıklamıştır. Buna göre, Türkiye'de son 6 yılda ortalama evlilik yaşı erkeklerde 0,4, kadınlarda 0,6 yaş artış gösterdiği saptanmıştır. Bu durumda kimlik kazanımına karşı rol karmaşası yaşının uzamasının bu bakımdan da anlamlı olabileceği düşünülmektedir (TÜİK, Erişim Tarihi; 05.02.2017).

Genç yetişkinlik yılları yaklaşık olarak 20 ila 25 yaşları arasını kapsasa da bu dönemin sınırları yaşlarla belirlenmekten çok dönemin başında yakınlığın gelişmesi, sonunda ise üretkenliğe başlaması ile belirlenmektedirler. Bu nedenle dönem kimileri için birkaç yılla sınırlıyken kimileri için on yıllar boyu sürebilmektedir (Feist ve Feist, 2006, aktaran İnanç, Yerlikaya,2006).

Bulgular kısmında gösterilen tablolar incelendiğinde genel olarak yakınlığa karşı yalıtılmışlık alt boyutunun puanlarının düşük olduğu saptanmıştır. Yaş gruplarına göre incelendiğinde yine anlamlı bir fark bulunmadığı saptanmış olup bu durumda birey henüz kimlik krizini atlatamamış ve yakınlığa karşı yalıtılmışlık evresine geçememiş olabileceği düşünülmektedir.

Eğitim süresinin uzaması doğrudan ergenlik süresinin uzamasını etkilememekle birlikte evlilik yaşının uzamasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Yukarıda da bahsedildiği üzere yapılan çalışmada kimlik oluşum yaşı saptanamamakla birlikte ergenlik süresinin uzamış olduğu ve yakınlığa karşı yalıtılmışlık evresinin krizinin ise henüz çözülmediği saptanmıştır.

TÜİK 2013 yılında doğumda beklenen yaşam süresinin Türkiye geneli için 76,3, erkeklerde 73,7; kadınlarda 79,4 yıl olduğunu açıklamıştır. Genel olarak kadınlar erkeklerden daha uzun süre yaşamakta olup, doğumta beklenen yaşam süresi farkı 5,7 yıl olduğunu açıklamıştır. TÜİK 2015 verilerine göre ise doğumda beklenen yaşam süresinin Türkiye geneli için 78, erkeklerde 75, 3; kadınlarda 80,7 yıl olarak açıklamıştır. TÜİK verilerine göre kadınların yaşam süreleri erkeklerden uzun süre

yaşamakta olup beklenen yaşam süresi farkı 5,4 olarak açıklamıştır. Kadın ve erkeklerin yaşam süresi farkı 2013 yılında 5,7 iken 2015 yılında 5,4 olup kadın ve erkeğin yaşam sürelerinin arasındaki farkın azaldığı saptanmıştır (TÜİK, Erişim Tarihi; 05.02.2017).

Türkiye genelinde 2013-2015 arasında yaşam süresinin 1,7 oranında arttığı saptanmıştır. Yaptığımız araştırmayı bu veriler ile birlikte değerlendirdiğimizde sadece kimlik kazanımına karşı rol karmaşası süresinin değil yakınlığa karşı yalıtılmışlık, üretkenliğe karşı durgunluk, benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk yaş aralıklarının da değişmiş olabileceği düşünülmektedir.

Mayıs 2008 yılından itibaren erkeklerde emeklilik yaşı 60 kadınlarda ise 58 olarak belirlenmiştir. Ölüm yaşının uzama oranı ve emeklilik yaşının önceki yıllara oranla uzatılmasının yaklaşık aynı değerler olduğu dikkate alındığında ölüm yaşının uzamasını dikkate alarak emeklilik yaşının belirlenmiş olabileceği düşünülmektedir.

Anadolu'da "ergenin gözü ile kız alma" değimi ergenlerin düşünce ve duygularının hızlıca değiştiğini, hisleri ile karar verdiklerini ve bir iş yaparken ergen gibi hızlı karar vermemek gerektiğini anlatmak için kullanılmaktadır. Ergenlik çocukluktan yetişkinliğe geçiş için çok şiddetli dalgalanmaların yaşadığı bir evredir. Ergenlikten çıkış dönemi için çeşitli kültürlerde değişik törenler yapılmaktadır. Bu bakımdan Türk toplumu için askerlik yapmış olmanın ergenlikten erginliğe geçiş olarak kabul edildiğini söyleyebiliriz. Bu konu ile ilgili çalışma yapılırken bağımsız değişken olarak askere giden (12 ya da 5 ay) ve gitmeyen grubun alınması kimlik kazanımına karşı rol karmaşasının askerlik yapıp yapmama durumuna göre değişip değişmediğinin saptanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada temel hipotezimiz olan eğitim süresinin uzamasının kimlik kazanmaya karşı rol karmaşasının süresini uzattığı görüşünü desteklenmemekle birlikte kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası süresinin uzamış olduğu saptanmıştır. Ayrıca yakınlığa karşı yalıtılmışlık, üretkenliğe karşı durgunluk, benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk dönemlerinin de değişmiş olabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın bulgularına göre kimlik kazanımına karşı rol karmaşasını yaş gruplarına göre incelediğimizde, yaş ilerledikçe puan ortalamaları arttığı gözlemlenmiş ancak çatışmanın çözümlendiği ve başat özelliğın kazanıldığı yaş saptanamamıştır. Örneklem grubunun 18 yaşında başlamasından dolayı kimlik kazanımına karşı rol

karmaşası evresinin başlangıcı da tespit edilememiştir.

Bir sonraki yapılacak olan çalışmada örnekleme belirlerken 15-35 olarak belirlenmesi neticesinde kimlik kazanımına karşı rol karmaşasının başlangıç yaşının saptanabileceği gibi başat özelliğinin kazanılacağı yaşta saptanabileceği düşünülmektedir.

Grubun temel güvene karşı güvensizlik puan ortalamalarının düşük olmasının öfke, düşmanlık ve üzüntü değişkenleri ile birlikte değerlendirilmesinin anlamlı olabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda bir sonraki çalışmada ilgili dönemlerin özelliklerinin kazanılıp kazanılmadığını saptamak için o özelliği ölçen ölçeklerin kullanılması tavsiye edilir.

Bu araştırmada uygulanan Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeği ile birlikte Ego Kimlik Statüleri Ölçeği'de uygulanıp hangi grubun hangi kimliği oluşturduğu saptanılabilir.

Erikson'un “yakınlığa karşı yalıtılmışlık”, “üretkenliğe karşı durgunluk”, “benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk” evrelerinin yaşları ve sürelerinin saptanabilmesi için örneklem grubunun yaş aralığı genişletilmedi.

Bu araştırma yapılırken literatürde ergenlik ile ilgili çeşitli çalışmalar bulunmuştur. Ancak literatür araştırmasında ergenlik süresi ya da yaş evresi ile ilgili araştırma bulunamamıştır. Bu konu ile ilgili kapsamlı bir araştırma yapılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Arslan, E. (2008). Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi.(Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atak, H. (2011). "Kimlik Gelişimi ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme", **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**. 3(1):163-213, Ankara.
- Arslan, E., Arı, R. (2008). **Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeğinin Türkçeye Uyarlama, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması**, Konya.
- Burger, M. J. (2006). Kişilik, Ankara, Kaknüs Yayınları.
- İnaaç, B., Yerlikaya, E. E. (2016). Kişilik Kuramları, 11. Baskı, Ankara.
- Gül, S. K., Güneş, İ. D. (2009). Ergenlik Dönemi sorunları ve Şiddet, **Sosyal Bilimler Dergisi**. Cilt :XI, Sayı 1.
- Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel özellikleri, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 17.
- Özgüngör, S., Kapıkıran, N. A. (2011). Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeklerinin Türk Kültürüne Uygunluğunun Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: Ön Bulgular, **Türk Psikoloji Danışma ve Rehberlik Dergisi**, Sayı: 4.
- <http://www.tuik.gov.tr/Start>. Erişim Tarihi: 02.05.2017